

CIVILNA OBRAMBA V VELIKI BRITANiji

Marjan Malešič*

V svetu in tudi pri nas so zgodovinske izkušnje Velike Britanije na področju civilne zaščite zapustile relativno močan in ugoden vtis. Sestavek poskuša odgovoriti na vprašanje, v kakšnem stanju je britanska civilna zaščita danes. Prikazan je britanski pogled na problematiko civilne zaščite.

Zgodovinski pregled

Za zgodovino civilne obrambe v Veliki Britaniji so značilni vzponi in padci, ki hkrati odražajo zaznavanje ogroženosti te države – bolj ko je grozil vojaški spopad, večji poudarek je bil dan pripravam za civilno obrambo.

Naj že takoj v uvodu preprečim terminološko zmedo. Britanci za obravnavano problematiko ne uporabljajo pojma civilna zaščita, ampak notranja obramba (Home Defence) in civilna obramba (Civil Defence), ki sta vsebinsko širša, kot je pri nas pojem civilna zaščita. Če vsebino civilne obrambe, kot jo razumejo v Veliki Britaniji, opazujemo z vidika jugoslovanske obrambnovarnostne stvarnosti, bi lahko rekli, da gre za obrambne priprave za preživetje (prebivalstvo, okolje) in delovanje (gospodarstvo, družbene dejavnosti) v vojni.

Genezo sedanjega sistema civilne obrambe najdemo v letu 1914. Grožnja je takrat predstavljala nemška cesarska vojska. Če bi prišlo do invazije na Veliko Britanijo, bi bila dežela v funkciji civilne obrambe razdeljena na avtonomne regije, vsaka pa bi bila pod nadzorom vojaških oblasti. Do invazije ni prišlo, »mehanizem« pa so ohranili in ga v omejeni obliki uporabili v obdobju civilnih nemirov od leta 1919 do sredine tridesetih let.

Med drugo svetovno vojno je bila britanska civilna obramba velikanska in hkrati pomembna organizacija. Za obveščanje populacije o neizbežnih napadih, za reševanje, prvo pomoč in druge akcije je bila odgovorna protiletalska obramba (Air-Raid Precautions). Leta 1946 je bila ta organizacija razpuščena, ponovno formirana pa leta 1948 kot Korpus civilne obrambe. Korpus, ki je bil sestavljen iz prostovoljcev, je do leta 1962 prerasel v ogromno organizacijo, ki je povezovala institucije za vodenje dežele v vojni in je bila podobna tisti v drugi svetovni vojni.

Leta 1962 se je to spremenilo. Britanci so iskali kontinuiteto med mirnodobno in vojno oblastjo. Od lokalnih oblasti so pričakovali, da se bodo pripravile za »tršo različico«, tako da bi lahko svojo funkcijo bolj ali manj normalno opravljale tudi v vojni. S tem se je zmanjšala pristojnost Korpusa civilne obrambe. V letu 1967 so odpravili še njegove reševalne oddelke in oddelke za prvo pomoč – naloge teh oddelkov so bile v luči termonuklearne

vojne razglašene za brezupne in prenevarne za same reševalce. Leta 1968 je bil korpus odpravljen, civilna obramba, njena zaklonišča in komunikacije pa so bili postavljeni v položaj »oskrbe in vzdrževanja«.

Leta 1970 se je na »presto« vrnila konzervativna vlada in dve leti kasneje začela obnavljati civilno obrambo. Preimenovali so jo v Notranjo obrambo (Home Defence), povečali izdatke zanjo in reaktivirali njeno članstvo. V začetku osemdesetih let je bilo angažiranih okrog 11 000 ljudi, od tega 400 uradnikov, preostalo pa so bili člani Kraljeve službe za opazovanje in alarmiranje, ki so skoraj vsi prostovoljci.

Predpostavke notranje obrambe

Na tem mestu naj predstavimo vladna pričakovanja glede priprav in načrtovanja notranje (civilne) obrambe, oziroma kakšni so cilji te obrambe:

1. zaščititi Združeno kraljestvo pred vsako **notranjo** grožnjo;
2. ublažiti učinke konvencionalnega, jedrskega, biološkega ali kemičnega vojskovanja na civilno prebivalstvo;
3. zagotoviti alternativni mehanizem oblasti na vseh ravneh teritorialnopolitičnega organiziranja;
4. povečati možnosti nacionalnega okrevanja v obdobju po napadu.

Dokumenti, ki obravnavajo temelje britanske civilne obrambe, vsebujejo tudi nekaj značilnih predpostavk glede tempiranja in narave morebitnega napada na deželo:

1. na voljo bo 3- do 4-tedensko opozarjanje v zvezi z neizogibnim napadom;
2. napad bo skoraj zanesljivo opravljen z jedrskim orožjem;
3. čeravno natančna stopnja in vzorec ne moreta biti določena, se pričakuje, da bo na najbolj prizadetih območjih 60 % preživelih, na najmanj prizadetih pa 95 %;
4. vsi predeli dežele bodo ogroženi s posledicami eksplozij, požarov ali radioaktivnih padavin;
5. pričakuje se 80-odstotni izpad (glede na mirnodobne kapacitete) vitalnih služb in proizvodnih zmogljivosti zaradi povzročenih okvar na napravah, izpad dobave energije in pomanjkanje surovin.

Tem predpostavkam je treba dodati še padec monetarnega sistema z vsemi resnimi posledicami za obdobje konsolidacije družbe po napadu.

Naštete predpostavke so veljale do leta 1981, ko so pričakovani rok za opozarjanje prebivalstva zaradi tehnoloških sprememb zmanjšali za sedem dni, temeljni deli civilne obrambe pa naj bi bili pripravljeni za izvrševanje nalog v 48 urah.

Organiziranost in delovanje civilne obrambe

Zdaj, ko poznamo predpostavke civilne obrambe, pogledimo, kakšna je njihova organiziranost in kakšno delovanje je predvideno, in sicer od nacionalne ravni do specifičnih funkcij, ki jih v vojni opravljajo okrožni organi oblasti.

Za obrambno politiko, vključno s civilno obrambo, je v Veliki Britaniji odgovoren Obrambni komite, ki ga tvorijo ministri z ministrskim predsednikom na čelu. Najvišji poveljevalni in vodstveni organ znotraj civilne obrambe pa je Notranje ministrstvo (Home Office). Pri ministrstvu je organiziran oddelek za vprašanje civilne obrambe, ki ga vodi generalni direktor.

V primeru vojne bi bila Anglija in Wales razdeljena na deset regij, od katerih vsaka vsebuje eno ali dve podregiji. Škotska bi bila razdeljena na tri cone, še eno pa bi oblikovala Severna Irska. Podregije in cone predstavljajo glavna vladna središča za čas vojnega izvajanja oblasti. Vsaka podregija ima poveljstvo, ki je nameščeno v zakloniščih za 200–400 ljudi. Podregije se nadalje delijo na grofije (county), te pa na okrožja (district).

Poglejmo na kratko organiziranost in vlogo delov poveljstva in nadzorne mreže od podregijskih in regijskih poveljstev ter grofij in okrožnih nadzornih organov do lokalne ravni.

Podregijska poveljstva

Podregijska poveljstva obravnavamo pred regijskimi zato, ker igrajo v načrtovanju Notranjega ministrstva pomembnejšo vlogo, še posebej v začetni fazi vojne. Do ustanovitve regijskih poveljstev (tedne in mesece po jedrskem napadu) bodo podregijska poveljstva zagotovila najvišjo možno stopnjo civilnega nadzora v deželi. Navodila predvidevajo, da se bodo ta poveljstva popolnjevala med poglablja-

* Mag. asistent na FSPN, Katedra za obramboslovje, Kardeljeva pl. 5, Ljubljana.

184 njem krize, vendar oblasti ne morejo prevzeti pred izvršitvijo jedrskega napada na deželo. Podregijske poverjenike, ki so na čelu poveljstva, bo imenoval parlament. Poverjenik in njegov štab bosta odgovorna za zbiranje in razširjanje informacij o napadu; za upravljanje uporabe in konzerviranja preostalih materialnih dobrin; za spoštovanje zakonov in vzdrževanje reda, pri čemer se opirata na policijske in tudi vojaške enote; za upravljanje sodstva.

Poverjenik na podregijski ravni ima tudi pravico do razmestitve delovne sile. Predvidevajo, da v vojni ne bo pomanjkanja delovne sile, saj bo industrijska škoda odtehtala izgubo življenj. Problem pa bo spodbuditi bolne ljudi za opravljanje težkih in neprijetnih opravil, še posebej, ker ne bo praktično nikakršne materialne spodbude.

Regijska poveljstva

Regijska poveljstva bi po predvidevanjih vzpostavili nekaj tednov po jedrskem napadu, na časovni točki, ki bi ponujala najboljše možnosti za preživetje. Štab višjih uradnikov bi se zbral v regiji pred napadom, kasneje pa bi se mu pridružili najvišji uradniki in častniki vladnih ministrstev, posebej policije, vojaških služb ter vitalnih sektorjev industrije in trgovine. Naloge regionalne vlade so v splošnem podobne tistim v podregiji, le da se izvajajo na višji ravni. Kot dodatek k izdelavi strateškega načrta za preživetje in obnovo regije, kar je njihova naloga, predstavljajo tudi t. i. »temeljne kamne«, ki naj bi bili ob ustrezni kombinaciji podlaga za ponovno oblikovanje nacionalne vlade.

Grofijska poveljstva

Na ravni grofije je izvršni šef okrajni nadzornik. Skupaj z dvema svetovalcema oblikuje komite, ki ima totalen dnevni nadzor nad organizacijo, ki jo upravlja. Grofijski nadzornik je neposredno odgovoren podregijskemu poverjeniku, če bi bile komunikacije pretrgane, pa bi grofijski nadzornik prevzel iste pristojnosti, kot jih ima podregijski poverjenik. Vsako akcijo, ki jo v takšni situaciji izvrši nadzornik, mora post factum potrditi poverjenik.

Naloge grofijskega nadzornika so določanje prioritete, načrtovanje najbolj učinkovite porabe vseh sredstev za preživetje znotraj grofije in koordiniranje dejavnosti pomembnih lokalnih služb. Vsebinsko dela, ki ga uporablja grofijski nadzornik, pojasnjuje slika 1, ki kaže funkcije tipične grofije v primeru vojne.

Okrožna poveljstva

Okrožna vojna struktura in funkcija je podobna grofijski, vendar manjša po obsegu. Izvršni svet bo imel položaj okrožnega nadzornika in bo vodil tričlanski komite, katerega dolžnost je upravljati okrožje v primeru jedrske vojne. V okrožnem poveljstvu bo nameščenih med 20 in 80 ljudi, odvisno od števila prebivalcev okrožja.

Organiziranost civilne obrambe v lokalni skupnosti

Organiziranost civilne obrambe na lokalni ravni je manj jasna in določljiva. Nekatere grofije imajo jasno razvito organizacijo tudi na lokalni ravni, druge pa je sploh nimajo. V glavnem računajo na prostovoljce; nekatere usposablja že v miru, večino pa bodo angažirali po ad hoc načelu. Za takšnim pristopom stoji teorija, ki predvideva, da vsak član skupnosti obvlada določene veščine, ki jih je mogoče v obdobju pred napadom z usposabljanjem oplemeniti. Za zagotavljanje pomoči pri usposabljanju so odgovorni okrožni organi civilne obrambe, nekatere lokalne oblasti pa so kot odgovor na zahteve iz svojih skupnosti imenoval in usposobile vodje ali svetovalce lokalnih skupnosti v primeru vojne ter prenesle na njih nekatere kompetence za delovanje v vojni.

Konstitutivne prvine britanske civilne obrambe

V nadaljevanju bo podan kratek oris komponent, ki tvorijo celoto britanske civilne obrambe.

Kraljeva služba za opazovanje in alarmiranje

Kraljeva služba za opazovanje in alarmiranje se kot del sistema civilne obrambe razlikuje od preostale strukture v dveh pomembnih vidikih. Prvič, ukvarja se predvsem z zbiranjem informacij in ne s poveljevanjem ali nadzorom. Drugič, služba že v miru obstaja kot telo, ki funkcionira, četudi je sestavljena v glavnem iz prostovoljcev. Funkcije službe so naslednje:

- alarmiranje javnosti v primeru napada,
- potrditev jedrskega napada,
- opozarjanje javnosti glede radioaktivnih padavin in prahu,
- oskrba civilnih in vojaških oblasti s podrobnostmi o jedrskih eksplozijah ter z znanstveno presojo področij in intenzivnosti radioaktivnih padavin,
- zagotavljanje meteoroloških podatkov po napadu na deželo.

Služba je odgovorna za alarmiranje prebivalstva v štirih minutah. Informacija o napadu bo verjetno prišla iz ZDA, NATO ali operativnega centra Kraljevih letalskih sil. Informacija bo nadalje posredovana Regijskemu centru za zračne operacije, ki odloča o najprimernejši reakciji. Če bi bila potrjena nevarnost jedrskega napada, bi bila opozorila kot prednostna posredovana 250 dispečerskim točkam v glavnih policijskih postajah. Te točke bi izmenično alarmirale 18 000 električnih ali ročnih siren, ki bi v času 4 minut opozorile prebivalstvo Velike Britanije.

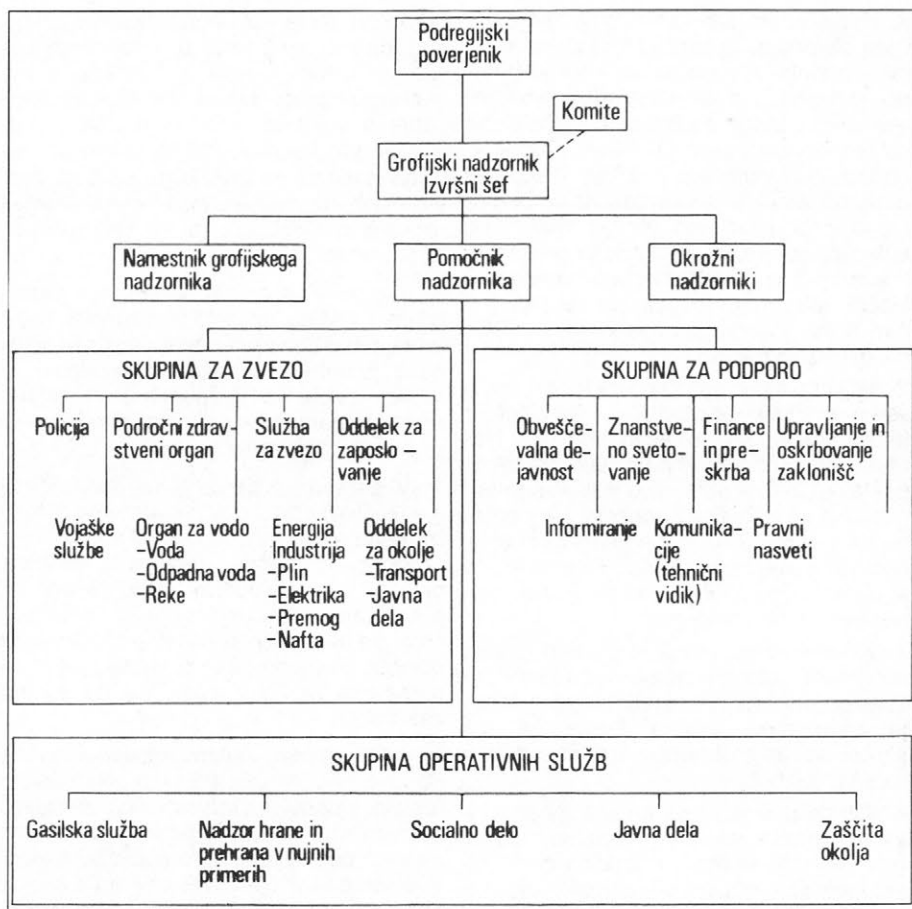
Skupina operativnih služb (skupina za izvajanje vojnih načrtov)

Gasilska služba. V primeru vojne bi organiziranost gasilske službe v bistvenih točkah ostala nespremenjena. Lokalne brigade bi ostale pod nadzorom lokalnih oblasti, s tem da bi se oblikovale manjše skupine, imenovane čete. Gasilska služba je navzoča v alternativni oblastni strukturi prek svojih predstavnikov, katerih naloga je pridobiti in širiti relevantne informacije glede požarne (ne)varnosti ter odločati glede prednostne uporabe razpoložljive gasilne opreme in gasilcev.

Hrana in kmetijstvo v vojni. Vojne izkušnje v preteklosti so pokazale, da je ena velikih slabosti britanskih vojnih potencialov odvisnost prehrane prebivalstva od uvoza (uvažajo polovico vse potrebne hrane). Torej bo glavni problem sprejemanje in raztovarjanje hrane iz uvoza v pristaniščih, ki bodo »preživela« jedrski napad.

Socialno varstvo. Glavna naloga te službe je namestitev brezdomcev. Britanci so formalne načrte za izvedbo evakuacije opustili leta 1973 in dali poudarek zaklanjanju prebivalstva na kraju samem.

Javna dela. V vojnih načrtih je skupina za javna dela odgovorna za obnovo in rušenje zgradb. V vojnem času pridejo vsa gradbena dela in delavci – lokalne oblasti z nacionalizirano industrijo, zasebna podjetja, obrtniki – pod upravo Organizacije za nujna javna dela.

Slika 1. Vojna organiziranost grofije.

Zaščita okolja. Skupina ima eno najpomembnejših nalog, saj bo življenje po jedrskem napadu kritično. Zlom in izpad služb, od katerih je populacija izrazito odvisna, bo neizogiben po celi deželi. Naloge skupine za zaščito okolja bodo torej pokop mrtvih, asanacija terena, pobiranje raznih odpadkov, nadzor higiene v lokalnih in delovnih prostorih, preprečevanje epidemij ipd.

Skupina za zvezo

Služba za zvezo. Funkcijo službe za zvezo bo v prvi vrsti opravljal British Telecom. Podatki o načrtu zvez v vojni so zaupne narave, iz vojnih načrtov nekaterih grofij pa je razvidno, da vojna shema telefonskih povezav deli uporabnike na tri kategorije. V prvi kategoriji so linije, ki so življenjskega pomena za vodenje vojne in za nacionalno preživetje po napadu. Zajema policijo, vojsko, inštitucije odgovorne za prehrano, vodo in energijo ter še nekatere uporabnike. Zaposleni v naštetih službah bodo lahko neomejeno uporabljali telefonske linije. V drugi kategoriji so preostale linije, ki so potrebne za ohranjanje življenja v skupnosti. Sem sodijo tisti uporabniki, ki se ukvarjajo z zagotavljanjem in distribucijo življenjskih dobrin in s storitvami, predvsem trgovci na veliko in zdravstvena služba. Ti uporabniki naj bi imeli kompletne telefonske usluge tik do napada na deželo, od takrat dalje pa zgolj polovične, kar pomeni, da sami ne bodo

mogli klicati, lahko pa bodo klice sprejemali. Prva kategorija zajema 2 % uporabnikov, druga 8 %, preostale pa tvorijo naročniki, ki ves čas krize ne bodo mogli sami klicati, lahko pa bodo klice sprejemali.

Policija. V civilnoobrambnih predpostavkah Velike Britanije ima policija pomembno vlogo. Njena naloga je predvsem vzdrževanje reda, nadzor gibanja ljudi, nadzor tujcev in brezdomcev, vzdrževanje notranje varnosti ter preprečevanje kraja.

Oborožene sile. Večji del redne vojske in teritorialcev (pripadniki neprofesionalno organiziranih sil za obrambo Velike Britanije, ki se urijo v prostem času) bo vključen v operacije za podporo sil pakta NATO. Kljub temu bodo nekateri teritorialci na razpolago za opravljanje nalog civilne obrambe. V mislih imam oborožene straže depojev hrane, pristanišč, skladišč, tovarn ter oboroženo spremstvo raznih konvojev.

Zdravstvena služba. V primeru vojne mora zdravstvena organizacija uveljaviti alternativno organizacijsko in vodstveno strukturo, in sicer v funkciji učinkovitega odločanja. V ta namen vsaka regija, področje, območje ali sektor imenuje glavnega medicinskega uradnika, ki opravlja funkcijo zdravstvenega direktorja. Zdravstveno politiko določajo na regionalni ravni, na nižjih ravneh organiziranosti (mimo grede, ta se razlikuje od siceršnje civilnoobrambne) pa to politiko izvajajo in regijo obveščajo o zdravstvenem stanju na svojem območju.

Energija. Ta služba se ukvarja s proizvodnjo in distribucijo energije v vojnem času.

Oddelek za okolje. Glavne funkcije tega oddelka so transport in nekatera javna dela. Pri transportu skrbijo predvsem za notranji promet ter za pristanišča in ladijski promet.

Skupina za podporo (zagotavljanje zaledne podpore drugim oddelkom)

Informiranje in obveščevalna dejavnost. V Veliki Britaniji ocenjujejo delovanje informacijskega sistema v vojni kot bistveno za nacionalno preživetje. Cilj je zagotoviti informacije, ki so pomembne za preživetje prebivalstva, gledano s civilnoobrambnega vidika pa lahko ločimo tri faze prednapadne publicitete: kriza nizke intenzivnosti, pripravljalo obdobje in obdobje neposredno pred napadom. Po jedrskem napadu bo imel informacijski sistem tudi nadzorno vlogo, saj bo v primeru razkroja življenjsko pomembnih služb dajal informacije in navodila za vzdrževanje reda in spoštovanje zakonov, izboljšanje morale in zavračanje defetizma ter preprečeval širjenja alarmantnih govoric. Obveščevalno dejavnost v funkciji civilne obrambe bo na ravni grofije izvajal knjižničar ob podpori ekipe knjižničnih delavcev. Naloga te sekcije je zbiranje operativnih obveščevalnih podatkov in zagotavljanje poročil, kart in splošnih informacij za grofijskega nadzornika civilne obrambe.

Znanstveni svetniki. Znanstveni svetniki, ki delujejo v okviru civilne obrambe, razen regijskih znanstvenih uradnikov, so prostovoljci, katerih naloga je zagotoviti realno znanstveno informacijo o vseh zadevah civilne obrambe. V grofiji bodo delovali trije, v okrožju pa dva takšna svetovalca.

Oddelki za finance in preskrbo, pravne nasvete ter upravljanje in oskrbovanje zaklonišč. Oddelki se formirajo na grofijski in državni ravni in se ukvarjajo s finančnimi posli, rekvizicijo prevoznih sredstev in drugih dobrin, pravnimi nasveti, upravljanjem zaklonišč in prostorov poveljstva civilne obrambe, z namestitvijo in s socialnim varstvom osebja ter s »papirnimi« zadevami.

Komunikacije. Naloga sekcije za komunikacije je zagotovitev tehničnih pogojev za uspešno komuniciranje med različnimi organizacijskimi ravni civilne obrambe ter med njimi in prebivalstvom.

Usposabljanje za civilno obrambo

Za usposabljanje uradnikov civilne obrambe je v Veliki Britaniji pri notranjem ministrstvu od leta 1949 organizirana šola civilne obrambe. Utemeljitev in definicijo funkcije te institucije najdemo v šolski listini. Šola naj bi v civilnih vidikih nacionalne obrambe zagotavljala seminarje in študij na višji stopnji, in sicer za pripadnike centralne in lokalnih oblasti, določene službe oboroženih sil, policijo, trgovino in industrijo. Šola naj bi hkrati sodelovala pri razvoju politike notranje (civilne) obrambe ter proučevala probleme prilagajanja mirnodobnih služb na delovanje v zaostrenih mirnodobnih in vojnih razmerah. Šola zagotavlja tečaje za vse ljudi, ki lahko odigrajo določeno vlogo v obdobju po napadu. Tečaji trajajo od treh dni do treh tednov. Temeljna metoda usposabljanja so simulacijske vaje.

Poleg takega načina usposabljanja notranje ministrstvo približno vsaki dve leti organizira civilnoobrambne vaje, na katerih preverjajo usposobljenost civilnega in vojaškega osebja ter ustreznost predvidenih postopkov v upravljanju družbenih zadev v času vojne ali izrednih razmer.

Zaščita civilnega prebivalstva

Zaščito civilnega prebivalstva, ki si ga predstavljajo Britanci, lahko razdelimo na dve obdobji: pred napadom in po napadu na deželo. V prvem obdobju se »zaščita« v bistvu zreducira na informiranje o nevarnosti. V dveh tednih bi bilo pripravljeno in razdeljeno navodilo notranjega ministrstva »Zaščita in preživetje«. Ministrstvo ima pripravljene tudi videokasete, radijske kasete in časopisne dodatke, ki bi jih publicirali v primeru nevarnosti napada. Lokalne oblasti pa naj bi poiskale alternativno namestitve za ljudi v objektih, ki nudijo vsaj minimalno zaščito pred radiacijo. Ljudi bodo spodbujali, naj sprejmejo k sebi sorodnike in sosedje. Za tiste, ki bodo v trenutku napada na prostem in na potovanju, bodo označili prostore (kleti javnih zgradb in podzemna parkirišča), primerne za zaščito.

V obdobju po napadu bo glavna funkcija lokalnih oblasti zagotoviti, da bo civilno prebivalstvo ostalo v zakloniščih in zaklonilnikih, dokler ne bodo informirani, da je na prostem varno. Skupina, ki dela na podlagi mnenj in stališč znanstvenih svetnikov, odloča o tem, kdaj je zaklonišče možno zapustiti.

Zaključek

Na koncu naj omenim nekaj pglavitnih misli, ki zadevajo načrtovanje britanske notranje (civilne) obrambe.

1. Pridružujem se tistim uradnikom civilne obrambe, ki zagovarjajo potrebo po taki obrambi, in mirovnikom v Veliki Britaniji, ki menijo, da je sedanji sistem britanske civilne obrambe farsa. Tudi če bi bili vsi ukrepi notranjega ministrstva izvršeni, civilna obramba svojih ciljev glede na organiziranost in pripravljenost ne bi mogla izvršiti. Določeno število življenj se lahko ohrani, toda nacionalno preživetje v kakršnemkoli smislu bi bilo nemogoče. Načrti notranjega ministrstva se z verjetnimi učinki jedrskega napada ne ukvarjajo na ustrezen način.

2. Britanska civilna obramba izhaja predvsem iz dveh predpostavk, in sicer iz jedrske vojne in notranjih nemirov. Naravne nesreče se ne pojavljajo kot predpostavka in tudi okrožnice notranjega ministrstva se nanje ne nanašajo, kar pomeni, da v primeru naravnih nesreč pričakujejo delovanje rednih služb. Res pa je, da je ogroženost Velike Britanije z naravnimi nesrečami relativno majhna.

3. Kombiniranje ukrepov nadzora dežele v primeru notranjih nemirov z ukrepi zaščite prebivalstva pred jedrskim napadom je alarmantno. Očitno namreč je, da ukrepi notranje obrambe ogrožajo državljanske svoboščine.¹

4. Ob preučevanju sedanjega sistema civilne obrambe se vsiljuje mnenje, da njegov dejanski namen ni zaščita čim večjega števila prebivalstva, ampak zagotovitev preživetja vlade, ne glede na to, kaj se bo pripetilo deželi. Eden od dokazov za to trditev so zaklonišča. Temelj zakloniščnih kapacitet so zaklonišča, zgrajena pred drugo svetovno vojno, med njo in neposredno po njej. Večino teh pa bodo uporabila poveljstva armade in civilne obrambe. Prebivalstvo naj bi bilo v kletih stanovanjskih in javnih zgradb, podzemnih parkiriščih, podzemne železnice ipd. Nekateri v Veliki Britaniji se cinično sprašujejo, komu bo oblast vladala, če bodo preživeli zgolj pripadniki oblastnih organov. Dokaz za zgornjo trditev je tudi način usposabljanja prebivalstva, ki se v glavnem zreducira na posredovanje informacij o zaščiti in preživetju. Določena raven osebne (vzajemne) zaščite je razumljiva in pričakovana, vendar ne kot prvina sistema, ampak kot samoumevna solidarnost in vzajemnost, ki se uveljavi v stiski. Priprave v tem smislu so omejene na siceršnja znanja in veščine ljudi ter na ad hoc usposabljanje neposredno pred napadom na državo.

Poleg tega so tudi okrožnice notranjega ministrstva, ki zadevajo civilno obrambo, nagnjene k napačnemu informiranju in kalkulacijam glede problemov civilne obrambe, posebej za delovanje v primeru jedrske vojne.

5. Priprave javnih služb in gospodarstva so omejene na morebitno usposabljanje pripadnikov teh služb za naloge civilne

obrambe oziroma na podjetja, ki imajo pogodbe o sodelovanju z oboroženimi silami. V tem smislu je bolj razumljiva sestava organov civilne obrambe za delovanje v vojni in teža, ki jo dajejo tem subjektom. Namreč, to so organi, ki naj bi po napadu na deželo na podlagi vsestranskih informacij prevzeli celotno organizacijo in delovanje javnih služb in gospodarstva.

6. Financiranje civilne obrambe je proračunsko, višina sredstev, namenjenih za to dejavnost, je torej odvisna od naklonjenosti posameznih vlad. Iz podatkov je razvidno, da so v zadnjih letih največ sredstev namenili pripravam zdravstvene službe za delovanje v vojni.

7. V primeru izvrševanja ukrepov notranje (civilne) obrambe bo iz sistema oblasti izrinjena vsakršna demokratičnost. To je razvidno iz načina delovanja sistema oblasti (osredotočenost kompetenc v enem organu ali celo človeku) in iz dejstva, da ni načrtov rekonstrukcije sistema oblasti. To pa sproža vprašanje, kaj je bil namen vstopanja v vojno, kaj naj bi z njo zaščitili?!

In ne nazadnje, sistem britanske civilne obrambe ne ustreza jedrskim potencialom dežele. Neodvisna jedrska moč, za katero se zavzema večina britanskih generalov, namreč postavlja državo v položaj zanesljive tarče in večje žrtve, za kar pa civilna obramba Velike Britanije ni pripravljena.

1. Crossley, G., 1981, Civil defence in Britain. Bradford University School of Peace Studies.
2. Hodgson, R., R. Banks, 1980. Britains Home Defence Gamble. Conservative Political Centre.
3. Skupina avtorjev, 1988. London after the Bomb. Oxford University Press.
4. Sukjenik, K., 1976, Civilna odbrana. VIZ, Beograd.
5. Različne okrožnice in navodila britanskega Notranjega ministrstva, ki zadevajo civilno obrambo.

Marjan Malešič

Civil Defense in Great Britain

This article deals with the issue of civil defense as it is understood in Great Britain. On the basis of various sources and conversations with several British experts in this area, the author presents the historical development of the British civil defense, analyzes its basic assumptions, and surveys its organization, preparations for, and expected function of civil defense in the event of war. Attention is also given to civil defense training, civil protection, and the financing of British civil defense activity.

¹ V zgodovini notranje obrambe je pomembna splošna stavka v sedemdesetih letih, ko je bila organizacija civilne obrambe uporabljena proti stavkajočim delavcem. To je zaposlilo približno 226 000 civilistov v vlogi posebnih redarjev, oxfordske študente, ki so raztovarjali ladje v pristaniščih, ter oborožene sile, ki so skrbele za proizvodnjo električne energije.